

> Marie Wastchenko

UITBREIDING VAN DE GEÏNDIVIDUALISEERDE PROJECTEN VOOR MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE (GPMI)

Zal de hervorming haar doel missen? In dit artikel geven we een overzicht van de systemen voor inschakelingsprojecten van de afgelopen 23 jaar, die ons bij de wet van 21 juli 2016 brengen, en nemen we de werking en evolutie van deze wet ook onder de loep. Toen dit artikel geschreven werd, waren we nog aan het wachten op een uitvoeringsbesluit en een verklarende omzendbrief, die bij het ter perse gaan wellicht al gepubliceerd zijn of kort nadien gepubliceerd worden.

PRINCIPE EN HISTORISCHE CONTEXT

In dit eerste deel bespreken we de voortgang van het GPMI-dossier sinds de wet van 1993 en daarna die van 2002 en gaan we dieper in op de uitvoering van de hervorming op basis van het wetsontwerp van 27 mei 2016. We herhalen tevens de aandachtspunten die de Federatie van OCMW's formuleerde en haar acties in het kader van dit dossier.

1993: DE WET OP HET BESTAANSMINIMUM ALS UITGANGSPUNT

Het beginsel van het geïndividualiseerde integratieproject werd in 1993 ingevoerd in de **wet op het bestaansminimum**¹. Op grond van de vaststelling dat de wet op het bestaansminimum ontoereikend was om jongeren te behoeden voor een langdurige uitsluiting, heeft de wetgever destijds een 'extra aspect' willen geven aan de relatie van de maatschappelijke dienstverlening. Zo werd een **instrument aangereikt dat bedoeld is om krachten, bronnen en energie te mobiliseren met het oog op de verwezenlijking van concrete en progressieve integratiedoelstellingen**. Het **geïndividualiseerde integratieproject** werd dus uitgedacht als middel om de negatieve effecten van de financiële afhankelijkheid te bestrijden door **het recht op het bestaansminimum te koppelen aan bepaalde verplichtingen en zo de integratie te bevorderen** van jonge bestaansminimumtrekkers.

Sinds 1993 kon het behoud van het recht op het leefloon gekoppeld worden aan het afsluiten van een **'integratiecontract'**, waarin het individuele project van de begunstigde opgenomen was. De aanvaarding en opvolging van een dergelijk contract kon het bewijs leveren dat de persoon voldeed aan de voorwaarde van werkbereidheid die eveneens opgenomen was in de wet op het bestaansminimum. **Dit integratiecontract was, behalve indien het om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk was, verplicht voor alle begunstigten jonger dan 25 jaar.**

Het contract moest binnen een termijn van drie maanden afgesloten worden.

2002: HERPOSITIONERING IN DE WET BETREFFENDE HET RECHT OP MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE

De **wet betreffende het recht op maatschappelijke integratie**, die de wet op het bestaansminimum vervangt, behield het concept van het geïndividualiseerde project voor maatschappelijke integratie en vulde het aan met een bepaling van de doelstellingen en toepassingsmodaliteiten.

Volgens de wet van 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie **legt het geïndividualiseerde project voor maatschappelijke integratie (GPMI) de nodige stappen en de doelstellingen vast** voor de **geleidelijke** maatschappelijke en/of professionele integratie **van iedere begunstigde van het recht op maatschappelijke integratie (RMI)**, voor wie tewerkstelling (nog) niet onmiddellijk mogelijk of wenselijk is.

> Meer info

We verwijzen graag naar de fiches over het GPMI op de website www.ocmw-info-cpas.be, die zo snel mogelijk geactualiseerd zullen worden rekening houdend met de wetswijzigingen waarvan sprake in dit artikel.

Het meest geschikte GPMI voor een persoon zal afhangen van de concrete persoonlijke situatie,

1. Wet van 12 januari 1993 houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving (B.S. 4.2.1993).

verlangens en mogelijkheden op het vlak van maatschappelijke en/of professionele integratie.

De toekenning en het behoud van het leefloon zijn niet altijd gekoppeld aan het afsluiten van een GPMI. Het afsluiten van een GPMI is **een mogelijkheid, die evenwel een verplichting wordt wanneer een van de partijen (de betrokkene of het OCMW) erom verzoekt.**

Voor personen jonger dan 25 jaar die recht hebben op het leefloon en die niet onmiddellijk hun plaats kunnen vinden op de arbeidsmarkt, behalve wanneer gezondheids- of billijkheidsredenen dit verhinderen, is het afsluiten van een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie wel verplicht. Een GPMI zal in de eerste plaats hun mogelijkheden op professionele integratie vergroten, bijvoorbeeld via een opleiding of studies met voltijds leerplan.

2014-2015: AANKONDIGING VAN EEN HERVORMING OP BASIS VAN EEN STUDIE

Het federaal regeerakkoord kondigde een **uitbreiding van de toepassing van het GPMI naar andere categorieën van begunstigden van het RMI aan**². Het akkoord kondigde overigens de mogelijkheid voor de lokale overheden aan om in het kader van de GPMI's een gemeenschapdienst voor begunstigden van het leefloon uit te werken³.

> Meer info

[De Federaties van OCMW's hebben het federaal regeerakkoord grondig geanalyseerd. Hun advies, waarin o.a. de GPMI-kwestie aan bod komt, is te vinden op \[www.brulocalis.brussels\]\(http://www.brulocalis.brussels\) > Afdeling OCMW > documenten \[23.02.2015\].](#)

In 2015 werd in opdracht van de POD Maatschappelijke Integratie een studie uitgevoerd met als titel *'Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie: een verkennend en evaluatief onderzoek in de Belgische OCMW's'*⁴. De studie wilde een beeld schetsen van de huidige uitvoering van de GPMI's in OCMW's en tegelijk de mening van de OCMW's inwinnen over de uitbreiding van het instrument en de invoering van de gemeenschapdienst. De studie vermeldt evenwel geen cijfers en het blijft dus gissen hoeveel GPMI's er momenteel afgesloten zijn.

De studie brengt enkele belangrijke vaststellingen onder de aandacht:

- De OCMW's erkennen het belang van een GPMI voor personen jonger dan 25 jaar.

- Het GPMI werd al in algemenere zin gebruikt in het kader van de socioprofessionele inschakeling, voor daklozen, voor begunstigden van het equivalent leefloon, enz.
- 40% van de respondenten geeft aan dat een uitbreiding van de doelgroepen nuttig is, terwijl 60% dat tegenspreekt.
- Er is een grote diversiteit qua visie en gebruik van het GPMI.
- De gebruikers gaan ermee akkoord dat het ondertekenen van een GPMI rechten en plichten meebrengt en zijn bereid een tegenprestatie te leveren. Maar ze halen ook negatieve punten aan, zoals de ongelijke machtsverhouding, hun afhankelijkheidspositie, het niet afstemmen van het contract op hun persoonlijke situatie en het gebrek aan wederkerigheid.

Uiteindelijk hebben de onderzoekers de minister van Maatschappelijke Integratie drie mogelijke scenario's voorgelegd voor zijn hervorming: het gebruik van het GPMI 'van geval tot geval', de thematische uitbreiding van het GPMI en de **veralgemening van het GPMI.**

De minister opteerde voor het derde scenario. In het kader van de studie merkten de onderzoekers wel op dat er meer risico's verbonden waren aan dat scenario. Ze hebben verschillende voorwaarden aangehaald waaraan absoluut voldaan moet worden om van het GPMI een duurzaam begeleidingsinstrument te maken⁵:

- Het GPMI moet uitgevoerd worden in goede professionele omstandigheden. M.a.w. de maatschappelijk werker moet de nodige opleiding en tijd krijgen om de situatie van de steunaanvrager, zijn project en zijn capaciteiten goed te doorgronden.
- Het OCMW moet beschikken over een structuur en organisatiecultuur die de samenwerking en het overleg tussen de verschillende diensten bevorderen, maar ook tussen de maatschappelijk werkers en de beleidsmedewerkers.
- Het OCMW en zijn partners moeten in staat zijn om een brede en gevarieerde waaier van begeleiding en diensten aan te bieden (360°-dienstenaanbod).
- De administratieve last moet beperkt zijn.

Bij een veralgemening van het GPMI zijn een gestandaardiseerde en bureaucratische behandeling wegens tijdsgebrek en het ontstaan van willekeurige praktijken volgens de onderzoekers reële risico's die ertoe kunnen leiden dat het GPMI verwordt tot een instrument dat de kansarmoede juist verhoogt en mensen uitsluit.

2. Federaal regeerakkoord, 9.10.2014, p. 47: "Het Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie wordt in overleg met de sector uitgebreid naar andere gerechtigden inzake maatschappelijke integratie en dienstverlening. Hierin wordt, in onderling overleg, een duidelijk traject naar meer zelfredzaamheid opgenomen en worden evaluatiemomenten voorzien."

3. Federaal regeerakkoord, 9.10.2014, p. 51.

4. Abraham Franssen & Kristel Driessens (dir), Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie: een verkennend en evaluatief onderzoek in de Belgische OCMW's, Onderzoek in opdracht van de POD Maatschappelijke Integratie. Offerte Bestek MIIS 2015-5, 144 p., te raadplegen op www.mi-is.be. Zie ook het dossier "Le PIIS en question : ce qu'en pensent les CPAS", gepubliceerd in CPAS+ nr 2016/2.

5. Zie studie op. cit., p. 90 e.v.

VOORJAAR 2016: EEN SLECHT GESCHREVEN WETSONTWERP EN VAGE DOELSTELLINGEN

Het **wetsontwerp van 27 mei** 2016 kon onze verwachtingen niet inlossen en hield volgens ons onvoldoende rekening met de besluiten van de studie.

De **drie Federaties van OCMW's gingen uit van het volgende standpunt:**

1. het GPMI moet een instrument voor **begeleiding 'op maat' van de begunstigde** zijn;
2. het GPMI mag **geen extra administratieve last** inhouden voor de OCMW's, anders wordt het louter een formaliteit;
3. de federale overheid mag het gebruik van een instrument **niet opleggen**, maar wel stimuleren en steunen.

De minister van Maatschappelijke Integratie, die verklaarde zich op de studie te baseren, kondigde in april 2016 op zijn beurt aan dat het GPMI **vanaf 1 september 2016 verplicht zou worden voor iedere nieuwe leefloontrekker**. In zijn persbericht wees minister Borsus op het doel om begunstigden meer te responsabiliseren met het oog op een duurzame herinschakeling⁶.

Uiteindelijk werd met enkele van onze opmerkingen rekening gehouden en is het wetsontwerp er ietwat op verbeterd. Zo werd de oorspronkelijke financiering uitgebreid met de mogelijkheid om die in sommige gevallen te verlengen tot 24 maanden of een nieuwe financiering van 12 maanden te krijgen voor een nieuw GPMI na indiening van een nieuwe aanvraag.

Maar het wetsontwerp dat begin juli goedgekeurd werd, is nog altijd onduidelijk en niet makkelijk te begrijpen.

ACTIE VAN DE FEDERATIES VAN OCMW'S

Op 25 april 2016 schreven de Federaties van OCMW's een brief⁷ naar minister Borsus waarin zij vroegen geen verplichting op te leggen als de nodige middelen voor de hervorming niet vrijgemaakt kunnen worden. De aangekondigde financiering van 10% bovenop het bedrag van het toegekende leefloon, **beperkt tot maximaal twaalf maanden en eenmaal in het leven van de begunstigde**, werd onvoldoende bevonden gezien de verplichting om met iedere gebruiker een GPMI af te sluiten.

Wij eisten een meer gepaste financiering, namelijk 10% **gedurende de volledige duur van het GPMI en zo vaak als nodig** in het leven van de begunstigden, maar ook de toekenning van middelen, de oprichting van het Fonds voor sociale activering en de verhoging van de terugbetaling van het leefloon met 5%.

We vroegen tevens dat de gemeenschapsdienst op zich geen vorm van GPMI zou worden en dat er in de definitie van de gemeenschapsdienst uitdrukkelijk verwezen zou worden naar de wet op het vrijwilligerswerk.

We waarschuwden de minister dat het ondoordacht en onrealistisch was te denken dat de hervorming op 1 september 2016 in werking zou kunnen treden.

Ten slotte vestigden we er zijn aandacht op dat een GPMI de volledige en positieve medewerking van de gebruiker vereist, maar ook de samenwerking met partners zoals scholen en verenigingen. Aangezien die beducht zijn voor het project en er zelfs tegen gekant zijn, drongen we er bij de minister op aan om de dialoog met hun vertegenwoordigers aan te gaan en ze gerust te stellen over de doelstellingen en uitvoeringsmodaliteiten van de hervorming.

6. Persbericht van minister Borsus van 4 april 2016, zie website van de [minister](#).

7. Zie www.vsgb.be > Actua > [Geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie: opmerkingen van de OCMW's \[25.04.2016\]](#).

HET NIEUWE SYSTEEM

In dit tweede deel lichten we het nieuwe GPMI-systeem toe, dat geregeld wordt door de wet van 21 juli 2016 en op 1 november in werking treedt. We staan onder meer stil bij de inconsistenties en beperkingen en gaan dieper in op de vragen en problemen die het doet rijzen. Die vragen en problemen worden allicht uitgeklaard in het uitvoeringsbesluit en de verklarende omzendbrief, maar die waren nog niet beschikbaar toen dit artikel geschreven werd.

VERWARRING OVER DE OMVANG VAN DE VERPLICHTING

Het doel van de hervorming is **de GPMI's uit te breiden naar alle nieuwe begunstigden van het leefloon**, zonder beperking qua leeftijd of doelgroep.

Maar is het GPMI dan automatisch altijd verplicht voor iedereen of alleen voor elke nieuwe steunaanvraag? Of alleen als in de specifieke toelage voorzien is? Of is het soms verplicht en soms facultatief?

De aan de Kamer voorgelegde wettekst was onvoldoende nauwkeurig voor de Federaties van OCMW's. Tijdens onze gesprekken met minister Borsus in juni 2016 verklaarde hij dat hij net als wij van mening was dat de verplichting om een GPMI af te sluiten beperkt was tot de tijd van de verhoogde financiering zoals bepaald in de wettekst:

“Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie wordt principieel een verplicht instrument voor een periode van twaalf maanden, eventueel eenmaal verlengbaar met maximum twaalf maanden.” Zo wordt de verplichting om een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie af te sluiten uitgebreid naar alle nieuwe begunstigden van het leefloon. Maar aangezien het uitgedacht werd als een instrument voor sociale begeleiding, is het volgens de minister niet opportuun dat het GPMI in het algemeen voor een periode van meer dan twaalf maanden zou zijn, behoudens uitzondering en verlenging toegekend op basis van een motivering die het belang ervan voor de betrokkene verdedigt. De minister heeft namelijk heel duidelijk verklaard dat hij gekant is tegen de idee dat iemand zijn hele leven lang telkens weer individuele projecten voor maatschappelijke integratie zou kunnen aangaan. Het doel blijft de inschakeling en de autonomieovererving van de begunstigden⁸.

Het door de Kamer goedgekeurde wetsontwerp zegt dat niet precies, want de verplichting om een GPMI af te sluiten met iedere begunstigde van het leefloon wordt **niet uitdrukkelijk beperkt tot 'eenmaal in het leven van de gerechtigde' of tot de toegang tot de specifieke toelage zoals bepaald door de wet**.

Laten we hopen dat de omzendbrief hier duidelijk en ondubbelzinnig over zal zijn, want volgens deze interpretatie krijgt de hervorming uiteraard een betekenis die meer aanleunt bij de idee om het

GPMI als begeleidingsinstrument te versterken en bij de mogelijkheid om de OCMW's echt te steunen in hun maatschappelijk werk.

Zoals wij de tekst evenwel gelezen hebben, zal een GPMI in sommige gevallen verplicht afgesloten moeten worden, zelfs als de betrokkene eerder al een GPMI afgesloten heeft en er geen financiering meer mogelijk zal zijn. In andere gevallen zal het GPMI gefinancierd worden, ook al is het facultatief.

Het is ook niet coherent om een onderscheid te blijven maken tussen de doelgroep 'jonger dan 25 jaar' en '25 jaar en ouder', terwijl de hervorming bijna met geen woord rept over een onderscheid tussen beide categorieën. De idee van de wet van 2002, die voortvloeit uit de wetgeving van 1993 (zie hoger), is namelijk niet meer zo duidelijk wanneer zowel de begunstigde jonger dan 25 jaar als de begunstigde van 25 jaar en ouder onder dezelfde voorwaarden een GPMI moeten afsluiten in het kader van hun leefloon, zich kunnen toeleggen op een gemeenschapdienst en onderworpen zijn aan dezelfde 'algemene' vormen van GPMI's en dezelfde specifieke subsidiëringsregels⁹.

8. Zie doc. 1864/006, verslag van de tweede lezing, p. 5

9. Met enkel het behoud van de specifieke financiering voor de studies met voltijds leerplan voor jongeren onder de 25 jaar.

WAT WIJ HIERVAN VINDEN

We hebben heel wat vragen en opmerkingen bij de nieuwe wetsbepalingen.

Welke doelstellingen worden er precies nagestreefd? Zullen de gebruikers evenwaardig behandeld worden? Riskeren de OCMW's in sommige gevallen niet gewoon GPMI's af te sluiten om financiering te verkrijgen? En omgekeerd, zullen mensen die echt individuele begeleiding nodig hebben een GPMI kunnen afsluiten, zelfs als het niet of niet meer gefinancierd wordt? Zal de specifiekere benadering van de doelgroep 'jonger dan 25 jaar' op termijn verdwijnen? Is dat wenselijk? Hoe groot is de beoordelingsmarge op het vlak van gezondheids- en billijkheidsredenen? Waarom werd de inwerkingtreding op 1 september aangekondigd, terwijl de wet uiteindelijk pas op 14 juli goedgekeurd werd en de wijzigingen van het koninklijk besluit eind juli nog niet gekend waren?

Volgens ons had de hervorming beter voorbereid kunnen worden en hadden de zaken beter uitgedacht kunnen worden. Gezien het belang van het dossier voor de OCMW's en voor de begeleiding van kansarme doelgroepen betreuren we deze haastige en soms slordige aanpak. We vrezen dat de doelstellingen van de hervorming van deze belangrijke wetgeving niet duidelijk genoeg zijn en dat er te weinig voeling is met de concrete situatie in de praktijk.

Ook dient er rekening gehouden te worden met redelijke termijnen om de opleiding van de teams en mandatarissen voor te bereiden, de informaticasystemen en interne procedures aan te passen, de diensten te reorganiseren, de personeelsbehoeften te analyseren, nieuw personeel aan te werven, enz.

VERPLICHT OF FACULTATIEF? VERSCHILLENDE MOGELIJKE GEVALLEN

Sinds 2002 was de situatie als volgt:

- Voor begunstigen **jonger dan 25 jaar** was het afsluiten van een GPMI al algemeen en verplicht wanneer het recht op maatschappelijke integratie van de jongere concreet ingevuld werd met een voltijdse studie of een opleiding met het oog op toekomstige tewerkstelling.
- Begunstigen van **25 jaar en ouder** waren niet verplicht om een GPMI af te sluiten. Sommige OCMW's sloten wel een GPMI af, afhankelijk van het geval, of voor bepaalde doelgroepen of specifieke thematieken, en soms zelfs met iedere begunstigde.

Wanneer de nieuwe wetsbepalingen van kracht gaan, zal de situatie als volgt zijn:

1. Begunstigen jonger dan 25 jaar:

Wanneer de steunaanvrager jonger is dan 25 jaar, zal die in principe **een GPMI moeten afsluiten, behalve als het OCMW gezondheids- en billijkheidsredenen aanvaardt.**

Een GPMI zal namelijk verplicht zijn niet alleen in geval van een studie met voltijds leerplan of een project dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst¹⁰, maar ook wanneer de jongere de voorbije drie maanden geen recht op maatschappelijke integratie genoten heeft (= elke nieuwe aanvraag).

2. Begunstigen van 25 jaar en ouder

Voor steunaanvragers van 25 jaar en ouder bepaalt de nieuwe versie van artikel 13 van de wet betreffende het recht op maatschappelijke integratie voortaan dat wanneer de persoon de voorbije drie maanden geen recht op maatschappelijke integratie genoten heeft (= nieuwe aanvraag), dan wordt het leefloon **verplicht gekoppeld aan een GPMI, tenzij het OCMW akkoord gaat met gezondheids- en billijkheidsredenen** uiteraard.

Voor steunaanvragers van 25 jaar en ouder die een baan hebben aangevuld met een leefloon, is het afsluiten van een GPMI evenwel facultatief.

Als de begunstigde de voorbije drie maanden al het recht op maatschappelijke integratie genoot, blijft het afsluiten van een GPMI facultatief. Als er toch een GPMI afgesloten werd of wordt, is er een financiering voor twaalf maanden voorzien.

Iemand die het OCMW meer dan drie maanden geleden verlaten heeft en geen maatschappelijke steun meer gekregen heeft, zal dus een nieuw GPMI moeten afsluiten, terwijl iemand die jarenlang onafgebroken steun krijgt of die verhuist en zich meteen en zonder onderbreking tot een nieuw OCMW richt geen GPMI moet afsluiten.

GEZONDHEIDS- EN BILLIJKHEIDSREDENEN: WELKE MOTIVERING EN VOOR WIE?

Nieuw in het kader van de hervorming is dat het OCMW voortaan verplicht is om een gemotiveerde beslissing te nemen die verduidelijkt dat

1. de persoon om gezondheids- en billijkheidsredenen niet mag werken en dus recht heeft op een leeflijn, al dan niet in combinatie met een GPMI, en
2. dat de persoon om gezondheids- en billijkheidsredenen niet kan deelnemen aan een GPMI.

De voorwaarde van deze gemotiveerde beslissingen met betrekking tot de gezondheids- en billijkheidsredenen geldt zowel voor de doelgroep 18-25 jaar als voor de doelgroep 25 jaar en ouder.

WAT WIJ HIERVAN VINDEN

Het doel is te garanderen dat iedere gebruiker eenmaal in zijn leven gedurende maximaal twaalf maanden begeleiding krijgt in het kader van een GPMI. Maar waarom moet die persoon dan toch opnieuw een GPMI afsluiten als die na een onderbreking van drie maanden of meer opnieuw steun komt vragen?

Hoe moeten we de woorden «wanneer de betrokkene de laatste drie maanden geen recht op maatschappelijke integratie heeft genoten» trouwens interpreteren? En wat als de persoon geen leefloon meer krijgt omdat hij als interim werkt en zijn inkomsten meerdere maanden na elkaar hoger zijn dan het bedrag van het leefloon waarop hij recht heeft bijvoorbeeld?

ONZE VRAGEN

Zullen gezondheids- en billijkheidsredenen systematisch gemotiveerd moeten worden telkens als er geen GPMI afgesloten wordt? Of alleen als het afsluiten van een GPMI verplicht is?

Volgens ons zal er enkel een gemotiveerde beslissing in het kader van gezondheids- en billijkheidsredenen voor het niet-afsluiten van een GPMI geëist kunnen worden indien het afsluiten van een GPMI verplicht is, en niet systematisch.

Voor een gebruiker ouder dan 25 jaar die verhuist en zonder onderbreking van het ene OCMW naar een nieuw OCMW overschakelt, zal een GPMI in principe dus niet verplicht zijn. Zal het niet-afsluiten van een GPMI dan toch gemotiveerd moeten worden op basis van gezondheids- en billijkheidsredenen?

En wat als er voldaan wordt aan de voorwaarden om een specifieke toelage te krijgen maar het ...

10. Artikel 11, § 2, a) en b) van de wet van 26 mei 2002, dat specifiek doelt op het geval van de studie met voltijds leerplan en het project dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst. Toch een kleine kanttekening: de specifieke voorwaarden van een contract betreffende een project dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst, een contract voor een studie met voltijds leerplan of een opleidingscontract werden opgeheven.

... OCMW geen GPMI wil afsluiten? Zal het daar dan toch toe verplicht worden? Zelfs als het GPMI niet verplicht is?

Hoe zullen de OCMW's hun weigering om een GPMI af te sluiten wegens gezondheids- en billijkheidsredenen in feite en in rechte kunnen motiveren zonder de betrokkene en diens levensloop af te keuren? Welke elementen moeten bij zo'n beslissing aangehaald worden? En wanneer moet die gemotiveerde beslissing genomen worden: zodra beslist werd om een leefloon toe te kennen of pas nadat er met de betrokkene een stand van zaken opgemaakt werd?

WELKE FINANCIERING?

Voor jongeren die een studie met voltijds leerplan volgen, blijft de situatie dezelfde (gegarandeerde financiering van 10% gedurende de volledige duur van de studie gekoppeld aan een GPMI¹¹). Maar voor alle andere soorten GPMI's is er een financiering van 10% van het bedrag van het toegekende leefloon voorzien gedurende maximaal twaalf maanden.

Als de betrokkene na die periode van twaalf maanden nog begeleiding nodig heeft, levert het GPMI geen specifieke toelage meer op, behalve in geval van een gemotiveerde verlenging. De bijzondere toelage van 10% kan dan gedurende een tweede kalenderjaar verschuldigd zijn "voor de dossiers met betrekking tot personen die bijzonder ver verwijderd zijn van een maatschappelijke en socioprofessionele integratie", en dit volgens de modaliteiten die in het koninklijk besluit vastgelegd zijn.

Als "de betrokkene bijzonder kwetsbaar is en een bijzondere aandacht van het centrum behoeft" en op voorwaarde dat die persoon gedurende de twaalf voorafgaande maanden geen steun gekregen heeft, is trouwens een nieuwe bijzondere toelage van 10% verschuldigd

aan het OCMW voor de tweede maal in het leven van de betrokkene als die in het verleden al eens een GPMI afgesloten heeft.

De jongeren die begeleid werden in het kader van een GPMI 'studie met voltijds leerplan', kunnen nog altijd voor of na dit GPMI een andere vorm van GPMI afsluiten, die voor een periode van maximaal twaalf maanden gesubsidieerd zal worden¹².

Tot slot, als het OCMW autonoom beslist om iemand een GPMI voor te stellen hoewel dat niet verplicht is, zal de specifieke toelage verschuldigd zijn onder de voorwaarden zoals vastgelegd in de wet.

Sommige GPMI's zullen dus verplicht zijn maar geen specifieke financiering opleveren, terwijl andere GPMI's facultatief zullen zijn maar wel gesubsidieerd kunnen worden.

De specifieke financiering van 10% zal overigens verschuldigd zijn voor alle bestaande GPMI's op de datum van inwerkingtreding van de nieuwe wet en vanaf die datum.

NOG ENKELE AANDACHTSPUNTEN

De hervorming bracht ook de volgende wijzigingen mee:

1. Opname van subsidiair beschermden in het toepassingsgebied van de wet van 26 mei 2002.

In tegenstelling tot personen met het vluchtelingenstatuut geeft het verblijfsrecht van een subsidiair beschermde wel recht op maatschappelijke steun, maar niet op een leefloon in het kader van de wet van 26 mei 2002. Aangezien men het belangrijk vond dat beide groepen van personen die wettelijk in ons land verblijven, op dezelfde manier geïntegreerd worden, werd besloten om de categorie van de subsidiair beschermden op te nemen in het toepassingsgebied van de RMI-wet.

2. Opname van het begrip 'gemeenschapdienst'.

Het begrip 'gemeenschapdienst' wordt als volgt opgenomen in het nieuwe artikel 3bis: "De werkbereidheid kan blijken uit het aanvaarden van gemeenschapdienst." Verderop in

de wet wordt trouwens verduidelijkt dat het GPMI betrekking kan hebben op gemeenschapdienst, bestaande uit "het verrichten van activiteiten op een vrijwillige basis die zowel positief bijdragen aan het persoonlijk ontwikkelingstraject van de betrokkene, als positief bijdragen aan de gemeenschap".

De Federaties van OCMW's hadden gevraagd om uitdrukkelijk het verband te leggen met vrijwilligerswerk en het wettelijke kader daarvan. We hebben vernomen dat dit in het koninklijk besluit zou gebeuren.

3. Versoepeling van de regels inzake GPMI.

De hervorming heeft ook de procedure voor GPMI's versoepeld. Voortaan moet een GPMI afgesloten worden binnen een termijn van drie maanden vanaf de datum van de beslissing om het leefloon toe te kennen, en niet meer vanaf de datum van de steunaanvraag. Sancties kunnen gepaard gaan met een gedeeltelijke of volledige opschorting. En het aantal evaluaties is beperkt tot drie per jaar in plaats van één per kwartaal.

4. Geen specifieke GPMI meer.

Het afsluiten van een GPMI blijft verplicht voor personen jonger dan 25 jaar die een studie met voltijds leerplan aanvatten, hervatten of voortzetten en voor personen die meewerken aan een project 'dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst'. Maar de specifieke voorwaarden waaraan de GPMI's 'overeenkomst die binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst', 'overeenkomst inzake studies met een voltijds leerplan' of 'overeenkomst gericht op vorming' moeten voldoen, zijn wel opgeheven. Het doel is namelijk een te strikte toepassing van het onderscheid tussen de verschillende vormen van GPMI's te vermijden, zodat de OCMW's gemengde vormen kunnen ontwikkelen in het kader van begeleiding 'op maat' in functie van de behoeften van de betrokkene.

11. Zie nieuw artikel 43/2, § 2 ter vervanging van het opgeheven artikel 34

12. Zie nieuw artikel 43/2, § 1, 2 en 4 van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie.

INWERKINGTREDING

De minister moest uiteindelijk toegeven dat de oorspronkelijke datum van inwerkingtreding (1 september 2016) niet haalbaar was en dat die uitgesteld moest worden. De nieuwe datum zal vastgelegd worden in het KB. Wij hadden de minister in april al gewaarschuwd dat de datum van inwerkingtreding van zijn hervorming niet haalbaar was, en betreuren uiteraard dat het uitstel van de inwerkingtreding niet in juni al officieel aangekondigd werd. Die onzekerheid is heel vervelend voor de OCMW's, die eind juli nog altijd niet wisten hoe ze zich erop konden voorbereiden ...

Uiteindelijk werd de datum van inwerkingtreding van de hervorming, nl. 1 november 2016, meegedeeld in het persbericht van 20 juli, waarin bevestigd werd dat de ministerraad het KB tot vastlegging van de modaliteiten voor de uitbreiding van de GPMI's goedgekeurd had.

De nieuwe wet bepaalt trouwens dat begunstigden van het leefloon dat niet aan een GPMI gekoppeld is op de datum van inwerkingtreding van de nieuwe wet, voor wie de beslissing om ze een leefloon toe te kennen genomen werd binnen de periode van zes maanden voorafgaand aan deze inwerkingtreding en op voorwaarde dat die personen geen recht op maatschappelijke integratie genoten hebben gedurende drie maanden voorafgaand aan die beslissing, recht zullen hebben op een GPMI. De OCMW's beschikken over een termijn van twaalf maanden vanaf de inwerkingtreding van de wet om een GPMI af te sluiten met hen. Is dit facultatief of toch verplicht? Moeten de OCMW's wachten tot die personen er een aanvraag voor indienen of moeten zij automatisch een GPMI afsluiten met hen? De omzendbrief zou daaromtrent verduidelijkend moeten verschaffen.

DE TOEKOMST ZAL UITWIJZEN WAT WE ECHT VAN DE HERVORMING MOETEN DENKEN

Toen dit artikel geschreven werd, was de wet nog maar net goedgekeurd en waren we nog niet op de hoogte van de definitieve versie van het KB tot wijziging van het KB van 11 juli 2002¹³, en al zeker niet van de omzendbrief die in september naar alle 589 OCMW's verstuurd wordt.

De minister liet weten dat het nieuwe systeem over drie jaar geëvalueerd zal worden. We hopen dat er aan de hand van die evaluatie vastgesteld zal kunnen worden of de aan de OCMW's toegekende middelen voor de hervorming effectief voldoende blijken om te vermijden dat het 'veralgemeende GPMI'

slechts een administratieve formaliteit wordt. We verwachten van die evaluatie ook dat er gekeken wordt naar de meerwaarde van een GPMI voor de begunstigde van het leefloon. Is de situatie van de begunstigde er echt op vooruitgegaan? Heeft de activering en 'responsabilisering' van de gebruiker door middel van een GPMI daadwerkelijk geleid tot 'onafhankelijkheid, autonomie en maatschappelijke integratie'? Of gaat het gewoon om een nieuwe verplichting? Is de steun nu gewoon aan nog meer voorwaarden gebonden? Of is het een stap in de richting van een contractualisering van de maatschappelijke steun door de gelijkstelling met het sociale zekerheidssysteem.

Zal de hervorming het maatschappelijk werk in de OCMW's echt ondersteunen door ze nieuwe middelen te geven om steunaanvragers beter te kunnen begeleiden? Of gaat ze - zoals sommigen vrezen - meer verplichtingen, druk, controle en sancties met zich meebrengen voor de OCMW-gebruikers?

Het is wellicht mogelijk om meer en beter te doen, maar de regering zal de OCMW's ongetwijfeld extra middelen gegeven hebben in het kader van de hervorming. Zullen die middelen toereikend zijn? Misschien niet altijd.

Maar los van de financiële middelen en wetswijzigingen zal het beeld dat de OCMW's zich van de hervorming zullen vormen en het gebruik van het 'veralgemeende GPMI' van hen afhangen, en dat zal uiteraard een grote impact hebben op de kwaliteit van de begeleiding die ze de gebruikers zullen geven.

Wordt het GPMI een begeleidingsinstrument voor empowerment of wordt het een instrument voor nietigverklaring en afkeuring? Zoals de studie benadrukt, kan het GPMI zowel een verarming als een verrijking van de sociale actie zijn. Het is nu aan elk OCMW om de hervorming te grijpen als een kans om kwaliteitsvol maatschappelijk werk en innoverende praktijken te verbeteren of te ondersteunen.

13. We hadden enkel weet van het [persbericht van 20 juli 2016](#) waarin minister Borsus de uitbreiding van het GPMI naar elke nieuwe begunstigde van een leefloon aankondigde.